

TENAESTELIN

ጤና ይስጥልን

Årgång 57

Nr 2
December
2016

Medlemsblad för Svensk-Etiopiska Föreningen

Fortfarande går pojkar i Etiopien flera år längre i skolan än flickor visar FN-statistik från 2014. Men det går åt rätt håll och mycket görs på olika håll för att det ska bli en förändring. I barnloppet som Plan i Etiopien arrangerade den 19 november - dagen före Great Ethiopian Run - var det till exempel flickorna som stod i fokus. Se sid 14.

I Tenaestelin den här gången bl.a:

Rapport från höstmötet sid 4-5 • Om kaffe handlar både Anki Bjuhrs artikel på sid 6 och Ulrika Samnegårds doktorsavhandling på sid 22-23

Om ett öron-näsa-halsteam från Uppsala som opererar/undervisar på Yekatit 12-sjukhuset i Addis Abeba sid 18-20 • Om Etiopiens konstskatter som behöver vård sid 16-17 • Om boken som handlar om Haile Selassie sid 24-27

De opererar och undervisar på ledig tid och utan betalning

När sjuksköterskan Eva Nordblom tillsammans med operationsköterskan Zewdu Meleaku och huvud/halskirurgen Mats Engström åkte ner till Etiopien 2012 var det inte första besöket där för henne. Det var däremot ärendet. De tre skulle undersöka möjligheten att inleda samarbete med något sjukhus med syfte att dela med sig av sin kunskap inom öron-näsa-halsområdet.

Idén var Mats Engströms. Han hade fått den efter att ha hört Zewdu Meleaku berätta om en vän i Addis som varit tvungen att åka till Indien för att operera sin strupcancer. ”Kanske vi skulle kunna bidra på något sätt”, tyckte Mats Engström.

Resultatet av resan blev ett samarbete med sjukhuset Yekatit 12 i Addis Abeba och öron-näsa-halskliniken där. En klinik som då bara hade ett fåtal vårdplatser, men som tack vare nya Yekatit 12, som invigdes 2015 nu har 34.

- I och med att man inte har kunnat operera så många patienter att de fyller avdelningen när vi inte är där, så delar man numera avdelningen med patienter från gynekologiska avdelningen, berättar Eva Nordblom.

Ett annat resultat var att föreningen ENT+ bildades i Uppsala i januari 2015. Förkortningen står för Ear, Nose, Throat och plustecknet för att projektet ska expandera. Föreningen är inte bunden till någon annan organisation. Däremot har man nu ett samarbete med universitetet i Addis Abeba.

Att dela med sig av sin kunskap och erfarenhet inom öron-, näs- och halsområdet (önh) är vad föreningens arbete går ut på. Det handlar om att på plats träffa patienter

Eva Nordblom (stående) i samtal med en av de etiopiska sjuksköterskorna på Yekatit 12.

med komplicerade tillstånd, ofta tumörer, större än dem man ser hos oss eftersom patienten ofta kommer från landsbygden och dröjt länge med att söka vård. Man diskuterar vilken kirurgi som ska användas och genomför sedan operationer med metoder som tidigare inte använts på sjukhuset och som fungerar som vidareutbildning för läkarna på plats. Det handlar också om annan undervisning, t ex den som bland annat Eva Nordblom erbjuder.

Eva Nordblom, avdelningssköterska på öron-, näs och halsavdelningen vid Akademiska sjukhuset i Uppsala, har varit med på samtliga ”operationsresor” som genomförts. Det handlar om en till två veckor långa vistelser, välplanerade och intensiva, som görs under ledig och oavlönad tid. Resorna betalas ur egen ficka och de senaste resorna med stöd av Laryngfonden. Eva Nordbloms uppgift är bland annat att undervisa om hur man vårdar patienter med trakeostomi, d v s strupsnitt.

- Vården av trakeostomerade är mycket viktig och patienterna utgör en riskgrupp i hela världen.

Praktisk träning av trakeostomivård på docka.

Många sjuksköterskor är rädda för att ta hand om de här patienterna som andas genom ett rör i halsen. Rädslan handlar om att inte kunna klara av en akut situation, till exempel om det blir stopp i trakealkanylen och de inte kan andas. Även på Akademiska sjukhuset i Uppsala ges undervisning till vårdpersonal kontinuerligt. Ändå finns det vårdavdelningar som vägrar att ta emot den här patientgruppen, som dessutom inte bara finns på vårdavdelningarna. Av den anledningen ska vi framöver även undervisa personalen på akutmottagningen, IVA och uppvakningsavdelningar på Yekatit 12, förklarar Eva Nordblom.

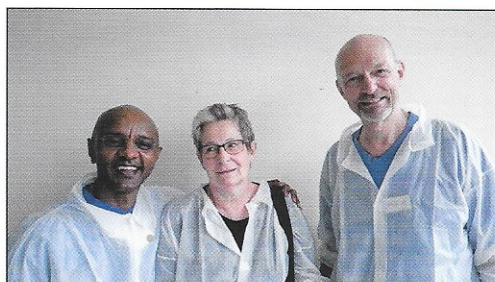
- Att vårda trakeostomerade patienter kräver erfarenhet och specialistkunskap. Den kunskapen är nödvändig för önh-personal, så förmodligen kommer jag att undervisa i det här varje gång vi åker ner.

I november förra året genomförde Eva Nordblom och tre andra sjuksköterskor i teamet en 24-timmarskurs för 20 sjuksköterskor, uppdelade i två grupper.

- Vi undervisade i önh-anatomi och akutvård, vi genomförde praktiska övningar, berättade om pre- och postoperativ vård, om olika instrument, tog upp terminologi, vikten av hygien, bra lyftteknik och dokumentation.

Eva har läst 60 poäng i sårsläkning och har också undervisat i det flera gånger.

- Det är också ett viktigt område, men

Operationssköterskan och ordföranden i ENT+ Zewdu Meleaku med Britt-Marie Gollert Andersson och Mats Engström.

kanske ännu viktigare när det handlar om plastikkirurgi.

Språket då? Hur fungerar det?

- Det är ett problem, säger Eva.

- Alla talar inte eller förstår engelska.

När vi hade kursen i november 2015 var en av sjuksköterskorna svensk-etiotisk. Hon har under flera år jobbat på samma avdelning som jag, fast med plastikkirurgiska patienter. Att hon talar både svenska och amarinja förenklade undervisningen och bidrog väldigt mycket till att vi kom så nära varandra i gruppen!

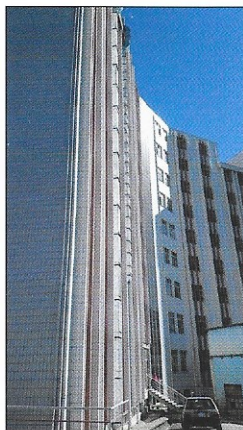
Den tid Eva inte undervisat har hon de senaste gångerna, tillsammans med sina kollegor, gått mellan önh-mottagningen, vårdavdelningen och operationsalen. På så sätt har hon kunnat följa patienterna genom

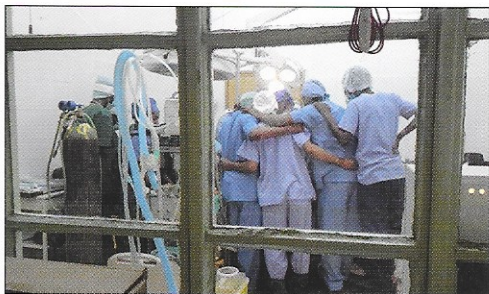
vården och träffa alla sjuksköterskor som har önh-patienter och fått se hur de arbetar.

- Vi som åker ner representerar olika professioner och tillsammans har vi mycket att erbjuda. För sjuksköterskorna i Addis finns det

Forts. nästa sida

Nya Yekatit 12
Hospital

Operationsrum i gamla sjukhuset med ST-läkare som samlas runt en intressant operation.

ingen vidareutbildning inom önh-området. Kliniken är ny, den invigdes 2015 och tidigare hade man bara enstaka sängplatser på andra avdelningar.

I dag finns det 25-30 önh-specialister i Etiopien, cirka 20 av dem är verksamma i Addis. Numera utbildar man specialister inom universitetsinstitutionens regi, eftersom de läkare som tidigare vidareutbildades utomlands ofta inte kom tillbaka.

Till operationerna har man haft med sig instrument från Sverige, begagnade instrument som samlats in av Human Bridge, som är ett samarbete mellan Erikshjälpen och Läkarmissionen.

Egentligen skulle en grupp på 16 personer ha åkt ner till Addis Abeba i november i år, men undantagstillståndet gjorde att resan ställdes in för 14 av dem.

- De här resorna ger mig väldigt mycket, förklarar Eva.

- Det är roligt att upptäcka att vår kunskap är så värdefull och det känns så bra att vi kan dela med oss av den.

Läs mer på ENT:s hemsida: <http://www.entplus.se/> och titta gärna på den här filmen på YouTube som är mycket informativ. Och bra! <https://www.youtube.com/watch?v=ICkKk3hGRac&feature=youtu.be>

Text: Pia Virving

Bilder: ENT+

Eva Nordblom, sittande i mitten tillsammans med Annicka Barklund (t. v.) och Anna-Lena Tingström Engström framför en av grupperna i kursen för sjuksköterskor.